

PŘÍLOHA K TISKOVÉ ZPRÁVĚ

Praha, 6. 4. 2022

Stručné informace z jednotlivých oblastí závislostí

Užívání tabákových, nikotinových a souvisejících výrobků a jeho dopady

- V České republice denně kouří přibližně 20 % populace starší 15 let, tedy přibližně 2 miliony lidí. Podíl kuřáků v dospělé populaci mírně klesal do r. 2015, v posledních letech se zásadně nemění.
- Ročně zemře v důsledku kouření 16–18 tis. osob, nejčastěji v souvislosti se zhoubným novotvarem průdušnice, průdušek a plic.
- V kontaktu se službami a v léčbě pro závislost na tabáku je ročně přibližně 1–2 tis. osob. Poradenství v oblasti odvykání kouření poskytují ambulantní lékaři různých odborností, lékárny i adiktologické programy, značná část kuřáků se pokouší přestat bez odborné pomoci.
- V posledních letech roste obliba alternativních výrobků, především tzv. elektronických cigaret (či vaporizérů), zahřívaných tabákových výrobků a nikotinových sáčků.
- Z tabákových výrobků stát aktuálně vybere na spotřební dani cca 60 mld. Kč ročně, z toho většinu na cigaretách a dalších tabákových výrobcích určených ke kouření.
- Odhaduje se, že v souvislosti s kouřením tabáku vznikají v ČR společenské škody ve výši 80–100 mld. Kč ročně.

Užívání alkoholu a jeho dopady

- Pití alkoholu v české populaci je dlouhodobě na vysoké úrovni. Spotřeba alkoholu v ČR odpovídá 10 l čistého alkoholu na osobu. Denně pije alkohol přibližně 10 % dospělé populace a podíl denních konzumentů dlouhodobě roste.
- Odhadem 1,5–1,7 milionu dospělých se nachází v kategorii rizikového pití alkoholu, v tom 800–900 tis. osob spadá do kategorie škodlivého pití. Podíl osob vykazujících známky rizikového a škodlivého pití alkoholu se dlouhodobě zvyšuje.
- Ročně zemře v souvislosti s konzumací alkoholu 6–7 tis. osob, z toho 2 tis. úmrtí je přímo přiřaditelných alkoholu (např. úmrtí na alkoholické onemocnění jater nebo intoxikaci alkoholem). Zátěží jsou také úrazy, dopravní nehody či násilí páchané pod vlivem alkoholu.
- V kontaktu se službami a v léčbě pro závislost na alkoholu je ročně přibližně 30–35 tis. osob.
- Na spotřební dani z alkoholických nápojů stát v posledních letech inkasoval cca 13 mld. Kč ročně: z lihovin kolem 8 mld. Kč (61–62 %), z piva 4,5 mld. Kč (35–36 %) a z vína a meziproductů 0,4 mld.

- Odhad celkových společenských nákladů spojených s konzumací alkoholu v ČR z r. 2016 uvádí náklady užívání alkoholu ve výši 56,6 mld. Kč.

Problematické užívání psychoaktivních léků

- Do kategorie problematické spotřeby psychoaktivních léků spadá odhadem 14–15 % populace, což odpovídá 1,25–1,45 mil. osob. Sedativa a hypnotika užívá problémově odhadem 1,1 mil. osob a opioidní analgetika 550 tis. osob. Zneužívané psychoaktivní léky jsou získávány především z oficiálního zdravotního systému, ale také prostřednictvím rodiny či internetu.
- Ročně v důsledku předávkování psychoaktivními léky zemře přibližně 40 osob, nejčastěji jde o předávkování benzodiazepiny. Kategorie opioidů zahrnuje také předávkování opioidními analgetiky.
- V léčbě v souvislosti s užíváním psychoaktivních léků je ročně přibližně 3–4 tis. osob, v tom 2,5 tis. v souvislosti s problémy spojenými se sedativy a hypnotiky.

Užívání nelegálních drog

- Nejčastěji užívanou nelegální drogou v ČR jsou konopné látky, zkušenost s nimi uvádí přibližně čtvrtina až třetina dospělých osob. Přibližně 8–10 % dospělých uvádí aktuální užívání konopí (tj. užívání v posledních 12 měsících), což odpovídá přibližně 800–900 tis. osob.
- Podíl dospělých, kteří užívají konopné látky, je dlouhodobě stabilní, mírně se však zvyšuje podíl uživatelů konopných látek mezi mladými dospělými (do 34 let věku). V riziku v souvislosti s užíváním konopí se nachází přibližně 400 tis. osob, z toho polovina (200 tis.) je ve vysokém riziku. Denních uživatelů konopí je odhadem 30 tisíc.
- Ostatní nelegální drogy jsou užívány v mnohem menší míře. Zkušenost s extází má 5–7 % dospělých, s halucinogeny 4–6 %, a s pervitinem stejně jako s kokainem 2–4 % dospělých.
- Odhadem 44 tis. lidí užívá drogy rizikově, nejčastěji pervitin (33 tis.) nebo opioidy (11 tis.). Odhadem 42 tis. lidí užívá nelegální drogy injekčně.
- Výskyt HIV/AIDS je v české populaci i mezi injekčními uživateli drog dlouhodobě na nízké úrovni. Výskyt VHC je dlouhodobě stabilní, nicméně představuje nejrozšířenější infekci mezi uživateli drog.
- Na předávkování nelegálními drogami ročně zemře 40–60 osob, dalších 150 případů úmrtí pod vlivem nelegálních drog je ročně hlášeno z důvodu nemoci, nehody nebo sebevraždy.
- V psychiatrických ambulancích je ročně léčeno odhadem 14 tis. uživatelů nelegálních drog, v lůžkových zařízeních přibližně 5 tis. V kontaktu s nízkoprahovými programy je ročně téměř 40 tis. uživatelů drog.

Hazardní hraní a jeho dopady

- Hraní hazardních her v posledních 12 měsících uvedlo 35–50 % dospělých, nejvíce lidí hraje loterie, které dlouhodobě nejsou považovány za hazardní hru. Po vyloučení loterií uvádí hraní hazardních her 8–19 % dospělé populace.
- V dlouhodobém horizontu dochází k mírnému nárůstu míry hazardního hraní v dospělé populaci, a to jak v případě loterií, tak i v případě ostatních her (technické hry, živé hry a kursově sázení). Dlouhodobě je odhadováno 150–250 tis. osob v riziku rozvoje problémů s hraním hazardních her, v kategorii vysokého rizika se nachází 80–100 tis. osob. Největší podíl osob v riziku je mezi hráči technických her a on-line kursového sázení.
- Problémové hraní vede k finančním, rodinným i pracovním problémům. Ke zdravotním dopadům problémového hazardního hraní patří vysoký výskyt psychiatrické komorbidity.
- V kontaktu se službami v souvislosti hazardním hraním je přibližně 2–3 tis. osob ročně, z toho přibližně 1 tis. v zařízeních psychiatrické péče.
- Výběr daně z hazardních her dosáhl v r. 2020 celkem 10,1 mld. Kč, což je téměř stejně jako v předchozím roce.
- Celkový objem společenských nákladů byl vyčíslen na 14,2–16,1 mld. Kč, z nichž většinu ve výši 71–75 % tvořily nehmotné náklady (emoční újma a utrpení hráčů a jejich blízkých). Odhady nezahrnující nehmotné náklady jsou nižší (5,3–7,9 mld. Kč), zatímco jiné pracují s ještě vyššími částkami společenských nákladů.

Základní údaje jsou shrnuty v následujících tabulkách:

tabulka 1: Výskyt rizikových forem závislostního chování v populaci ČR starší 15 let

Rizikové formy závislostního chování mezi dospělými	Střední odhad
Denní kuřáci	1,5–2,1 mil.
Denní konzumenti alkoholu	800–980 tis.
Rizikové pití alkoholu	1,5–1,7 mil.
➤ v tom ve vysokém riziku (tzv. škodlivé pití)	800–980 tis.
Problematické užívání psychoaktivních léků	1,25–1,45 mil.
Intenzivní uživatelé konopných látek	350–465 tis.
➤ v tom ve vysokém riziku	160–250 tis.
Lidé užívající drogy (pervitin a opioidy) rizikově	43–46 tis.
➤ uživatelé pervitinu	33–34 tis.
➤ uživatelé opioidů	11–12 tis.
Lidé užívající drogy injekčně	40–42 tis.
Osoby v riziku problémového hraní	170–220 tis.
➤ v tom ve vysokém riziku	91–120 tis.

tabulka 2: Úmrtí způsobená ročně užíváním návykových látek v populaci ČR

Závislostní chování	Úmrtí spojená s užíváním	
	Celkem	Přímá (předávkování)
Kouření	16–18 tis.	
Konzumace alkoholu	6–7 tis.	200–250
Užívání psychoaktivních léků	110–120	40–50
Užívání nelegálních drog	100–150	40–60

tabulka 3: Odhad počtu osob ročně v kontaktu s adiktologickými službami a v léčbě závislosti v ČR

Závislostní chování	Odhadovaný počet osob v kontaktu se službami	
Kouření		1–2 tis.
Konzumace alkoholu		30–35 tis.
Užívání psychoaktivních léků		3–4 tis.
Užívání nelegálních drog		40–45 tis.
Hazardní hraní		2–3 tis.

tabulka 4: Odhad společenských nákladů v souvislosti se závislostním chováním v ČR

Závislostní chování	Společenské náklady (v Kč)	
Kouření		80–100 mld.
Konzumace alkoholu		50–60 mld.
Užívání psychoaktivních léků		n.a.
Užívání nelegálních drog		7 mld.
Hazardní hraní		14–16 mld.

(konec přílohy)